

Rudolf Steiner

Stuttgart 10. augusta 1908

Duchovia formy ako regenti zemského bytia. Utváranie konečnej ľudskej formy až do stredu atlantskej doby. Odpadanie ľudských bytostí z týchto formujúcich síl a ich zatvrdnutie v rôznych zvieracích postavách. Zásah luciferských duchov do ľudského vývoja pred vlastným obdarením ja a s tým spojené vloženie nových schopností a možnosti omylu do človeka. Odklad zostupu a pôsobenia Kristovej bytosti ako vyrovnávací čin pre toto priskoré pôsobenie Lucifera. Jehovovo pôsobenie zvonku cez zákony. Vytvorenie rôznych rás ako následok predčasného stvrdnutia určitých životných orgánových sústav.

Povaha našej témy so sebou prináša, že postupujeme celkom zvláštnym spôsobom. K nášmu cieľu sa blížíme takpovediac v kruhu, ideme z obvodu po stále menších kruhoch, aby sme dosiahli to, čo dosiahnuť chceme. Môže sa preto spočiatku zdať, ako keby našim úvahám chýbal vnútorný systém. Ale k správne mu pochopeniu veci prenikneme práve tým, že sa k jadrú blížíme takto postupne zvonku.

Naše úvahy sme predvčerom dovedli tak ďaleko, že ako vlastných regentov ľudského bytia sme si predstavili duchov formy, exousiai, alebo, ako ich nazýva kresťanská ezoterika, mocnosti. Jadrom veci je to, že títo duchovia, ktorí stoja na takom vznešenom stupni, že v určitom o- kamihu už viac nepotrebujú Zem ako svoje vlastné pôsobisko, pôsobili v priebehu nášho zemského vývoja do hmoty a aj do duševna. Videli sme, ako si zo Zeme vytiahli tie najjemnejšie sily a látky a vytvorili si naše Slnko ako javisko svojho vlastného vývoja. A ďalej sme si všimli, ako sa jeden z najväčších duchov tejto ríše oddelil od svojich slnečných druhov a celkom sa obetoval. Je to tá postava, ktorá odvtedy zostala spojená s mesačnými silami a ktorá sa v biblických dokumentoch označuje ako Jehova. Predstavili sme si teda, že po celý čas, keď bolo ešte Slnko spojené so Zemou, boli so zemským bytím spojené i tieto

vznešené bytosti. Potom sa tie najvznešenejšie bytosti odčlenili a jeden z druhov týchto bytostí zostal spojený so Zemou až do ďalšej veľkej kozmickej udalosti, do odštiepenia sa Mesiaca od Zeme. A od toho času je v mesačných silách, pôsobiacich zvonku, obsiahnuté to, čo nazývame výronom, prácou Jehovu. Tak teda na našu Zem pôsobili zvonku na jednej strane vysokí slneční duchovia a na strane druhej Jehova so svojimi zástupmi, jemu slúžiacimi duchmi. Týmto spolupôsobením riadili zemský vývoj ľudstva, na ktorý sa teraz musíme bližšie pozrieť.

Čo to znamená, že duchovia formy sú vlastnými regentmi zemského bytia? Či neboli títo duchovia činní už i v skorších vývojových stupňoch našej planéty, počas saturnskej, slnečnej a mesačnej doby? Áno, boli už síce činní i skôr, ale mali iné pole pôsobnosti, než na Zemi. Pochopíme to, keď jednoducho uvážime tie skutočnosti, ktoré sme už spoznali. Na Saturne existovala ešte len prvá vloha k fyzickému telu, nevtieklo tu ešte éterické ani astrálne telo. Prirodzene, títo duchovia formy, z ktorých jeden je Jehova, pracovali už i vtedy, ale ak sa smieme tak triviálne vyjadriť, pre svoje pôsobenie tam nemali pripravenú pôdu. Až tým, že na Slnku duchovia múdrosti pridali telo éterické a na Mesiaci duchovia pohybu telo astrálne, našli tieto bytosti, ktoré voláme mocnosťami, ľudskú bytosť pripravenú. Pretože to, čo dnes poznáme ako ľudskú formu, mohli dať až takej ľudskej bytosti, ktorá v sebe už má fyzické, éterické i astrálne telo. V žiadnej predchádzajúcej vývojovej fáze takáto forma, akú dnes môžete pozorovať na sebe samých, nebola. To, čo bolo na Mesiaci, Slnku a Saturne, boli prípravné štádiá. A kým sa človek mohol povzniesť k dokonalej ľudskej forme, muselo všetko najskôr prejsť určitým vývojom. Ak sa pýtame, prečo nemohli duchovia formy zasiahnuť na Saturne, tak musíme odpovedať: Pretože tam utvorené zárodky fyzického tela boli takrečeno ešte príliš mladé, museli najskôr dôjsť do určitého stavu zrelosti. A tento stav zrelosti nastal až vtedy, keď naša Zem stála pred vývojom, ktorý som opisoval tak, že tvorila spolu so Slnkom svetové teleso z jemnej látky, a keď potom v tomto svojom vývoji pokročila ďalej. Tu už boli duchovia formy činní a pomaly postupne prepracovávali ľudské telo, až kým konečne mohlo nadobudnúť

ľudskú formu.

Môžeme poukázať na určitý okamih, kedy toto formovanie človeka dospelo k určitému zakončeniu, kedy bola táto ľudská forma v podstate hotová. V prvých obdobiach atlantskej periódy to tak ešte nebolo. Keď ideme späť do prvých dôb za mohutnú katastrofu, ktorá odstránila starú Adantídu, tak nachádzame našich predkov v stave, ktorý je veľmi odlišný od nášho dnešného. Až približne uprostred adantskej epochy sa dostávame k bodu, kedy človek dostal v podstate svoju ľudskú podobu, ako ju poznáme dnes. Predtým nebol vôbec tak pevný ako neskôr, ale celý jeho hmotný obsah, ak sa tak smieme vyjadriť, bol mäkší. V prvej adantskej dobe nachádzame človeka, ktorý pozostáva z mäkkej látky, ktorá ešte nemala nič z dnešnej tvrdosti kostí, nebola ani len tak pevná ako chrupavka. Človek takpovediac ešte plával vo vzduchu, celkom ešte vyplnenom a presiaknutom hustými vodami, bol akousi vodnou bytosťou, takou, akými sú dnes určité zvieratá, ktoré sa takmer nedajú rozoznať od vody. Stavba kostí bola síce už vtedy obsiahnutá v silách tela ako vloha, ale kostra nebola ešte stvrdnutá. To je doba, v ktorej bola aj úplne iná súvislosť medzi vyššími a nižšími článkami ľudskej bytosti. Spomeňme si ešte raz na to, že dnes, keď človek spí, necháva svoje fyzické a éterické telo ležať v posteli, zatiaľ čo astrálne telo a ja sú vonku. Dnes sa éterické telo formou a veľkosťou približne rovná telu fyzickému, takže človek, keď odchádza s astrálnym telom z tela fyzického, veľmi skoro odchádza i z tela éterického. V prvej adantskej dobe to tak nebolo. Éterické telo prečnievalo cez fyzické telo na všetky strany, predovšetkým na hlave. Následkom toho bolo, že astrálne telo, i keď už vystúpilo z fyzického tela, zostávalo ešte stále spojené s telom éterickým. Keď vystupuje astrálne telo dnešného človeka, tak v tom istom okamihu, kedy opúšťa fyzické telo, opúšťa i telo éterické. A následok tohto spojenia astrálneho tela s telom éterickým, ktoré vtedy ešte pretrvávalo, i keď fyzické telo bolo už opustené, bol ten, že človek v noci nemal vôkol seba, ani v sebe takú temnotu a bezvedomie ako dnes. Vtedy, keď bol mimo svojho fyzického tela, mohol v šerej jasnovidnosti vnímať duševno-duchovné bytosti. Keď si predstavíte, že zaspíte a vaše astrálne

telo vystúpi z fyzického tela, potom sa váš pohľad od fyzického sveta odvráti a namiesto neho pred vás predstúpi svet osídlený duševne- duchovnými bytosťami. Taký človek ale nepotrebuje žiadne pevné fyzické telo, žiadnu pevnú sústavu kostí. Pretože tým, že fyzické telo bolo mäkké, bol i pohyblivejší.

A tu prichádzame k tomu, čo pre jasnovidné vedomie bolo kedysi jednoznačnou skutočnosťou, nech sa to dnešnému materialistickému vedomiu zdá akékoľvek hrozné. V prvej atlantskej dobe mal človek nad podobou svojho tela veľkú moc. Predstavte si, že by človek vtedy chcel, aby úd, ktorý sa neskôr stal rukou, mal - hrubo vyjadrené - inak vyzerať; aby sa napríklad predĺžil. V skutočnosti ho potom aj elasticky predĺžiť mohol. Všetkými svojimi údmi mohol nielen pohybovať, ale ich aj elasticky ťahať, mohol ich takpovediac nafúknuť. To bolo vtedy celkom možné, nech sa to dnešnému materialistickému vedomiu akokoľvek prieči. Mohol si natiahnuť, predĺžiť prst. Táto schopnosť bola zvlášť silná, keď ideme ešte ďalej naspäť, do doby lemurskej. A teraz uvidíte, ako sa spoja dve veci. Kedy stratil človek schopnosť predlžovať, ťahať a sťahovať svoje údy? Keď duchovia formy boli hotoví so spracovávaním foriem. Pokiaľ človek ešte nedostal úplne fyzickú formu, ktorá mu mala zostať, potiaľ mohol, ovládaný inými duchmi, ešte svoju postavu meniť. Keď teda prichádzame do čias, ležiacich spätne za atlantskou epochou, zistíme, že podoba človeka ešte nebola ukončená, že človek mal stále sa meniacu postavu. A my si musíme ujasniť, že potom raz nastal čas, kedy duchovia formy ukončili všetko to, čo museli urobiť ako prvé pre vytvorenie ľudskej formy, rovnakej, ako je ich vlastná, pretože do nej vliali svoju vlastnú podobu.

Dajme tomu - a uvidíme, akými udalosťami bolo také niečo spôsobené, že nejaké ľudske bytosti by takpovediac nemohli čakať až do tej doby, kedy boli duchovia formy so svojou prácou hotoví. Potom by tieto bytosti stuhli na nejakom skoršom stupni, určitou mierou by skostnateli vo forme, uchovali by si skoršiu podobu. Záležalo ale práve na tom, aby si bytosť, ktorá sa mala stať človekom, zachovala svoju formu pohyblivú tak dlho, až kým

nenastane normálny okamih pre pevnú formu. Vezmime si okamih krátko predtým - v skutočnosti leží pravdaže ďaleko naspäť, pretože tu ide o dlhé časové obdobia. Vonkajšia bytosť človeka tu bola taká, že ešte vždy potrebovala sily, ktoré ju spracovávali, prepracovávali a zušľachtľovali. Dajme tomu, že by sa udalosťami, ktoré ešte neskôr spoznáme, určité ľudské bytosti oddelili od neustále pôsobiacich formujúcich síl, že by vypadli, takže by už nikdy viac neboli preniknuté formujúcimi silami tak ako prv. Potom by tieto ľudské bytosti zostali na tomto skoršom stupni stáť. To sa v skutočnosti aj udialo a tieto bytosti, ktoré sa príliš zavčasu, hoci nám stoja najbližšie, oddelili, ktoré nenechali duchov formy na seba pôsobiť dosť dlho, tieto bytosti sú, opice. Nedokázali čakať, nezostali dosť dlho v lone božských bytostí, ktoré nazývame duchmi formy. A to, čo sme teraz opísali pri opiciach, nastávalo počas zemského bytia vždy znovu pre rôzne bytosti. Vždy znovu bytosti zaostali a stuhli.

Tak dostanete celý rad dnešných zvierat. Keď sa ale spýtate, či pochádza nejaká ľudská bytosť z týchto zvieracích foriem, tak odpoveď znie: Nie! Človek zostal takpovediac nad zemským povrchom, v čistých živloch a zhustil sa až vtedy, keď nastal jeho čas. Tento okamih, kedy človek zostúpil z čistých duchovných výšok, kde nemal pozemské zhustenie, na Zem, veľmi pekne zachytávajú biblické dokumenty v príbehu o raji. Raj napriek všetkému skúmaniu neleží na zemskom povrchu, ale v okruhu Zeme. Človek zostupuje z raja na Zem až neskôr, keď už získal svoju dokončenú formu.

Ujasnime si však, k čomu malo dôjsť uprostred atlantskej doby, vtedy, keď títo duchovia formy boli s vytváraním fyzického tela hotoví. V tomto okamihu mala človeku nastať povinnosť nazerať do okolia svojimi zmyslami, ktoré už vtedy boli tiež hotové, a žiť po prvýkrát so svojím vonkajším fyzickým okolím. Predtým bolo všetko vo fyzickom okolí v nejasných obrysoch. Tu po prvýkrát nastal čas, kedy mal človek vstúpiť do vzťahu s vonkajším svetom takpovediac normálnym spôsobom. Potom by sa človek v tomto čase naučil rozlišovať sám seba od svojho okolia a bol by sa naučil hovoriť si ja, pretože ja si môžeme povedať len vtedy, keď sa vieme odlíšiť od ostatných vecí. To by sa človek naučil v tomto čase. V tejto dobe by

mal také fyzické telo, ktoré by mohol nazývať primeraným nositeľom svojho ja.

Už sme sa ale zmienili, že na všetkých stupňoch zemského vývoja nejaké bytosti zaostali. Nie všetky bytosti dosiahli taký stupeň, aby mohli pôsobiť práve popísaným spôsobom, ani nie všetky tie bytosti, ktoré sme nazvali duchmi formy čiže mocnosťami. A sú to práve tieto zaostané bytosti, ktoré pre vývoj ľudstva na Zemi prichádzajú celkom podstatne do úvahy.

Už sme si všimli, že okrem vznešených bytostí, ktoré pôsobia zo Slnka a Mesiaca, sú tu ešte iné, ktoré stoja na medzistupni, na stupni medzi človekom a vysokými slnečnými a mesačnými duchmi, ktoré majú ako svoje pôsobisko Merkúr a Venušu, tie svetové telesá, ktoré sú po- vpletané medzi Slnko a Zem. Tak ako slneční duchovia dosiahli nor-

málny vývoj a vystihli presne ten okamih, v ktorom mohli správne pôsobiť, tak tieto bytosti, ktoré stáli medzi Zemou a slnečnými duchmi, tento okamih tým istým spôsobom nenašli, a pretože neboli v normálnom vývoji, zasiahli v inom čase. A teraz si všimnime, čo tým vzniklo.

Pozorujme ešte raz vývoj človeka tak, ako sa odohrával. Predstavme si opäť fyzické, éterické, astrálne telo a ja. Vieme, že ja je povolane na to, aby pretvorilo ostatné články ľudskej bytosti a že musí začať tým, aby postupne dostávalo do svojej moci a vlády astrálne telo. To neznamena nič iného, než že človek musí ovládnuť svoje vášne a pudy. Tak teda nastal čas, kedy malo ja vkročiť do človeka normálnym spôsobom, kedy malo pracovať na astrálnom tele. Postupne sa malo astrálne telo premieňať, malo sa vytvárať duchovné ja. Keď uprostred atlantskej doby zasiahli vznešené mocnosti, bola k takejto premene daná prvá možnosť. Teraz pochopíme, akú dôležitú úlohu si museli stanoviť zaostané bytosti. Neboli tak ďaleko, aby mohli podporovať človeka pri vypracovávaní si svojho duchovného ja. To malo za následok, že pôsobili na jeho astrálne telo, ktoré ešte nepreniklo až k ja. A pôsobili už aj predtým. Vo vývoji zemského ľudstva máme teda určité časové obdobie, kedy astrálne telo, ktoré sa ešte nevyvinulo až k ja, bolo opracovávané týmito zaostalými duchovnými

bytosťami. Porozumiete tomu ešte lepšie, keď si spomeniete na to, že na Mesiaci mal človek fyzické, éterické a astrálne telo a že mocnosti vtedy normálne pôsobili na telo astrálne. A tie, ktoré sa vyvíjali normálne ďalej, tie teraz pôsobili na ja. Ale ostatné, tie, ktoré zaostali, pôsobili podľa svojho starého mesačného zvyku ďalej na astrálne telo. Teda skôr, než mal človek vytvorené svoje ja, pôsobili tieto zaostalé, ale nad človeka vysoko povznesené bytosti na jeho astrálne telo. Nazývame ich podľa ich hlavného predstaviteľa, podľa ich vodcu, luciferskými bytosťami. Na človeka teda pôsobia dva druhy bytostí. Normálne pôsobiaci duchovia, o ktorých sme hovorili predtým, a tieto luciferské bytosti, ktoré takpovediac nedospeli až k tomu, aby mohli pôsobiť na ja, a ktoré už predtým opravovali ľudské astrálne telo. A tým tieto posledne menované zdržovali aj človeka v jeho vlastnom vývoji. Keby takéto bytosti na človeka nepôsobili, potom by bol uprostred atlantskej doby tak ďaleko, že by vznešené mocnosti pôsobili na jeho ja.

Teraz sa môžeme spýtať: Možno to, čo robili na človeku títo zaostalí duchovia, oproti tomu, čo na ňom robili vznešené mocnosti, v triviálnom zmysle označiť ako niečo zlé? - Nie, vôbec nie. Ak si pred sebou podržíme skutočnosť, ktorú môže skúmať jasnovidný pohľad, potom zisťujeme, že v skutočnosti dokonca vývoj človeka urýchlili. Človek by musel s vytvorením určitých schopností čakať až do posledného okamihu, zatiaľ čo takto ich dostal skôr. Tak dostal človek od luciferských bytostí určité duchovné schopnosti pred dobou, ktorá mu bola pre ne určená, a bol tak pozdvihnutý na určitý duchovný stupeň. To nie je nič zlého, ale akokoľvek neobyčajným sa to môže zdať, dokonca niečo, čo vo vyššom zmysle znamená nekonečne múdre vedenie v ďalšom vývoji ľudstva. Pretože tým, že človek určité schopnosti, ktoré mu boli inak určené až v strede adantskej doby, nadobudol na nižšom stupni, postavil sa k týmto schopnostiam úplne iným, sebavedomým, slobodným spôsobom. Keby tieto zaostalé bytosti neboli zasiahli, bol by človek až do stredu atlantskej doby vedený akoby za ručičku. Ako teda máme chápať toto ich zaostávanie? Pri povrchnom myslení by sa to dalo ľahko chápať tak, akoby zaostávali podobne, ako keď žiak gymnázia prepadne v škole. Ale títo duchovia

nezaostali pre svoju ťažkopádnosť, lenivosť, ale základom ich zaostávania bola ochota obetovať sa. Obetovali sa, aby mohli dať človeku možnosť prijať dar duchov formy vyšším, slobodným spôsobom. Existovalo dlhé časové obdobie ľudského vývoja, kedy človek skrze tieto luciferské bytosti dostal počiatky reči, myslenia, hlavne myšlienkovej pamäte, kedy dostal zárodočnú vlohu k umeniu a k vede. Toto všetko by vtedy nedosiahol, bol by tu činný len inštinktívne. Pravdaže, stalo sa tým i niečo iné. To, čo by sa inak, pod vedením duchov formy, stalo od človeka nezávislým, bolo teraz dané do jeho moci, do jeho vlády. Človek bol vydaný dobru a zlu. Bol vydaný nebezpečiu, že zblúdi z pravej cesty. Bez zásahu luciferských bytostí by nikdy nebol vydaný dobru a zlu, ale tak isto by to platilo i o jeho slobode. Tým, že tieto bytosti časť vývoja posunuli do skoršej doby, dali človeku slobodu. Všetci nosíme v sebe semeno pôsobenia týchto luciferských duchov.

Musíme teda povedať, že uprostred atlantskej doby zostúpili duchovia formy, tí duchovia, ktorí svoj vývoj dovedli tak ďaleko, že mohli človeka obdarovať tým, čo sami vlastnili. Keby pôsobili iba oni, dostal by človek v tejto dobe po prvýkrát svoju úplnú zárodočnú vlohu k ja. Ale luciferské bytosti tu boli činné už od skorších dôb, a vývoj o významný kus urýchlili - na jednej strane nahor, na druhej nadol. Tým tu

vstúpilo niečo iné, dôležité. Ak by sa bol pokrok uskutočnil bez luciferských bytostí, potom by človek uprostred atlantskej doby dosiahol určitý stav, ale bez možnosti slobody. Bez svojej zásluhy by sa stal zrelým na to, aby prijal dar duchov formy. Keď ho teraz luciferské bytosti urobili zrelým skôr, nastalo v inom smere určité zhoršenie a tak naň nemohli v tom okamihu pôsobiť všetky sily duchov formy, všetky vyššie slnečné mocnosti. To má v sebe niečo dôležitého. Ak by bol človek bez slobody a teda aj bez zásluhy, iba duchovným, vyšším inštinktívom prišiel doprostred atlantskej doby, bol by zrelý na to, aby už vtedy na Zem zostúpil ten princíp, ktorý nazývame Kristovým princípom. Potom by sa bol Kristus objavil už vtedy. Ale keďže bola človeku daná sloboda, bol tým človek sdačený pod svoj inštinktívny, normálny vývojový stupeň a následkom toho bolo to, že teraz musel dozrieť už sám od seba, že

teda mohol Kristov princíp prijať o taký istý čas neskôr, ako predtým zasiahli luciferské bytosti. Musíme si ujasniť, že zostup a pôsobenie Krista sa zásahom luciferských bytostí zdržali. Tým však boli aj ľudia v zrelšej forme, keď zostúpil Kristus.

Tak vidíme, že sú to tieto bytosti, ktoré urobili z človeka to, čím je dnes, ktoré ho pripravili na veľký okamih zostúpenia Kristovho princípu. Takrečeno si povedali: Ak necháme človeka, aby sa dožil atlantskej doby iba inštinktívne, potom prijme inštinktívne aj Kristov princíp, potom nie je slobodný, nedozrie v slobode. Obetujeme sa, vytvoríme v ňom určité schopnosti, určité vlastnosti a pozdržíme ten okamih, kedy bude môcť uvidieť Krista. - Presne tak dlho pred stredom atlantskej doby začali luciferské bytosti svoje pôsobenie, ako sa po tomto okamihu objavil Kristus.

Ak sa teraz spýtame, aký bol podiel tých mocností, ktoré človek v polovici atlantskej doby už mohol prijať, tak si musíme odpovedať: Bolo to niečo, čo mohlo k človeku pristúpiť iba zvonku, pri čom ešte nemohol byť so svojou vlastnou dušou. Preto všetko to, čo prichádzalo k človeku od mocností, ktoré mohli pôsobiť už vtedy, bolo také, že to neplynulo z vnútornej bytosti človeka. Nasledoval len to vonkajšie, poslúchal zákony. Práve tak, ako i zvierá musí celkom inštinktívne nasledovať zákony, ktoré sú mu vštepené, tak dal ľuďom zákony aj Jehova. Dal im zákon, ktorý potom Mojžiš a proroci uskutočňovali i navonok. Medzitým ale ľudia dozrievali na to, aby podnet a impulz k tomu, čo mali robiť, prijali sami zo seba. A tak vidíme, že poriadok na Zemi sa pripravuje bez ľudského pričinenia skrze mocnosti. Kdeže pôsobia tieto mocnosti? Pôsobia prevažne tam, kde, triviálne vyjadrené, hovorí krv. V rozmnožovaní a vo všetkom, čo s tým súvisí. V starých dobách máme bohov a duchov národov, máme skupinových duchov a títo sú vo vnútri týchto skupín činní cez poriadok zákonov. Tu sa ľúbi to, čo je pokrvne príbuzné, teda to, v čom je láska vštepená prírodnými zákonmi. A čím viac ideme do minulosti, tým viac zisťujeme, že za spolupatričné sa považuje všetko to, že sa ľúbi všetko to, čo lásku prijalo prírodnými zákonmi, vštepenú vonkajšími formujúcimi silami. Jehovov princíp pôsobí v rovnakej krvi, odtiaľ tá spolupatričnosť. Skrze túto príbuznosť, ktorá súvisí s krvou, Jehova žil a tvoril

poriadok a harmóniu. A tí, ktorí pôsobili proti nemu, ktorí proti princípu pokrvnej príbuznosti smerovali svoje najsilnejšie útoky, to boli luciferské bytosti. Vždy chceli postaviť človeka do stredu jeho vlastnej osobnosti, chceli ho vytrhnúť z jeho pokrvnej príbuznosti až do toho času, kedy príde Kristus a postaví ho celkom na vrchol jeho osobnosti tým, že mu dá svoju najvútornejšiu silu a urobí múdrosť a milosť najvútornejším impulzom jeho bytosti. A toto pripravovali luciferské bytosti po dlhé, dlhé veky. K tomu, čo chceli tieto luciferské bytosti, sa stal človek zrelým, až keď zostúpil Kristus. Vyznávači takýchto názorov dobre vedeli, čo hovoria, keď vyslovovali: Christus verus Luciferus, Kristus je pravým Luciferom¹³.
- To je ezoterický výrok.

A tak vidíme, že skutočne v týchto starých dobách, ktoré nazývame predkresťanskými, neustále pôsobia dva princípy: Princíp, ktorý sa vždy viaže na pokrvnú príbuznosť a princíp oddeľujúci, ktorý chce človeka postaviť na vrchol jeho vlastnej osobnosti. A môžeme vidieť, ako sa celé ľudstvo vytvára pod vplyvom týchto dvoch princípov.

Predstavme si určité vývojové štádium atlantského človeka, kedy sa človek už blíži k svojmu neskoršiemu spevneniu na telo s kosťami. Musím sa tu vyjadrovať ľudovo. Vedúci duchovia museli dávať opäť pozor, aby kosti nestvrkli príliš rýchlo. Sústava kostí musela v atlantskom vývoji počas určitej doby zostať dostatočne mäkká, aby mohla byť pretváraná. Ale my vieme, že na všetkých stupňoch bytosti zaostávali. Tak pomerne neskoro zaostali isté skupiny ľudstva tým, že im príliš zavčasu stuhla sústava kostí. Spomínané princípy tu pracovali tak, že formujúci princíp získal značné víťazstvo tým, že jednu skupinu ľudí udržal vo forme, v ktorej sa nachádzali. Čo muselo byť toho následkom? Na Zemi sa dá niečo spevniť, zadržať. Ale celý zemský vývoj ide ponad to ďalej, takže toto umelo zadržané potom príde do neskorších dôb, kam sa už nehodí. Prišli doby, kedy sa vzduch viac očistil od vody, kedy nastali iné klimatické pomery. Sem sa už to zadržané viac nehodilo. Také skupiny ľudí, pri ktorých bolo sústave kostí takpovediac dané príliš veľa, zaostali potom ako zaostalé ľudské rasy. Nemohli sa viac prispôbiť pomerom poadantskej doby. A

posledné zvyšky z toho boli americkí indiáni. Ustrnuli. - A sú i takí zaostalí, pri ktorých stvrdla príliš zavčasu nielen sústava kostí, ale aj tá sústava, ktorej základom je výživa, ktorá je ovládaná silami éterického tela, zatiaľ čo sústava kostí je ovládaná silami tela fyzického. Posledné zvyšky takých skupín ľudí, pri ktorých skôr stuhla sústava výživy, tvoria dnes čiernu rasu. A potom boli takí ľudia, ktorí ustrnuli v tom, že im na príliš včasnom stupni stvrdla nervová sústava. Nezostala dosť dlho mäkkou, aby sa stala vhodným nástrojom vyššieho myslenia. Posledným zvyškom toho je malajská rasa. Preto pri nej nájdete určité pudy a inštinkty, určité konkrétne sklony k zmyslovým inštinktom. A konečne, máme takých ľudí, pri ktorých sa na určitom stupni spevnilo ja v krvi, vo vonkajšom výraze ja, ak tak smieme povedať. Títo ľudia, ktorí - symbolicky vyjadrené - takto stvrdli v krvi, majú svojich posledných potomkov v národoch mongolskej rasy. Ale tí ľudia, ktorí si vyššie menované zložky udržali také mäkké, že nezostali stáť pri žiadnej pevnej forme, ale mohli sa vyvíjať stále ďalej, tak že sa dokonca preniesli ešte aj ponad uzavreté ja, táto skupina ľudí išla z určitého bodu zemského vývoja, ktorý bol, ako sme už poukázali, v Adantickom oceáne, blízko dnešného Írska, cez tie oblasti, ktoré tvoria dnešnú Európu a Áziu.

A nachádzame nasledujúcu pozoruhodnú skutočnosť: Zisťujeme, že z adantského kontinentu odchádzajú priam vysťahovalecké výpravy. A toto budeme teraz pozorovať presnejšie než v iných súvislostiach predtým. Tieto výpravy pozostávali z takých ľudí, ktorí spevnili v sústave kostí a s ich poslednými neskorými prisťahovalcami sme sa stretli pri objavovaní amerického kontinentu. Ďalej to boli skupiny, ktoré šli do Afriky a iné do Ázie. Tieto posledné boli tie, ktoré označujeme ako mongolskú rasu. Ale naposledy sa vysťahovali tí ľudia, ktorí žili v blíz

kosti dnešného Írska a ktorí sa najdlhšie udržali ohybní, ktorí sa takrečeno najdlhšie udržali v raji. Putovali zo západu na východ a po celej rozlohe európskeho kontinentu zanechávali určité národné spoločenstvá. Najpokročilejší putovali do Ázie a rozmanito sa tam zmiešali s tými, ktorí sa tam dostali inými cestami.

A teraz si predstavme nie tak veľmi vzdialenú dobu, kedy ešte existovala určitá, pravdaže veľmi tlmená jasnovidnosť a zasvätení mali ešte veľký vplyv. Keď bolo medzi ľuďmi takéto vedomie, ako sa to muselo prejavíť? Dajme tomu, v starom Grécku natrafili na národné spoločenstvá, ktoré sa spevnili pred nimi. Potom tu ešte nižšie našli ešte inú rasu, ktorá vznikla zmiešaním, ktorá stuhla v ešte skoršom stave. V gréckom vedomí to totiž bolo tak. Grék, keď hľadel späť na vývoj až po neho samotného, si povedal: Vidím do Afriky, v egyptských dobách nachádzam už pokročilých ľudí, na ktorých pôsobili už skoršie kultúrne epochy - babylonská, chaldejská. Ale ešte skôr bolo na tejto pôde obyvateľstvo, v ktorom bol silný prvok spevnenia vo vzťahu k vlastnostiam, ktoré idú dolu do nižšieho, do výživového princípu. A neskôr sa vytvoril iný stupeň, keď narazili na ázijských vystaňovalcov. A k nim prišli tí, ktorí sa sami najdlhšie udržali ohybnými. Grék si vo svojich sochárskych postavách bohov idealizoval to, čo vedel o vývoji človeka a čo videl ako výsledok božsky pôsobiacich síl. Vedel, že niektoré ľudské bytosti stuhli na veľmi dávnom stupni a že iné si udržali mäkkosť a poddajnosť. Potom hľadel sám na seba. V určitom ohľade síce zaostal, ale patril k tým, ktorí sa najdlhšie udržali ohybní a tvárni. To všetko vidíme pozoruhodne utajené v gréckom sochárskom umení. Ten, kto ho sleduje hlbším pohľadom, nachádza tri rôzne typy bohov:

Diov typ, ku ktorému patrí celý okruh bohov, ktorí sa zoskupujú okolo Dia.

Typ, ktorý bol k Diovmu typu pričlenený neskôr, ktorý ale v gréckom vedomí existoval v úplne inej forme - vo forme Herma či Merkúra. Pozrite sa na stvárnenie vlasov pri Diovom type a naproti tomu na zatočené, kučeravé vlasy Merkúra, ďalej na stavbu očí a polohu uší, čoskoro uvidíte, že Grék chcel tým vyjadriť niečo iné, i keď sa to neskôr predstavuje tak, že bol pričlenený k Diovmu typu.

Faunov typ. Tento typ patrí ešte staršiemu ľudstvu a zreteľne sa odlišuje od Merkúrovho typu.

Tu máme to, čo chcel Grék vyjadriť svojím umením. To, čo bolo od neho južne, to predstavoval Faunov typ. Co bolo východne, zhrnul typom Hermovým a to, čo bol on sám, čo by sa mohlo označiť ako jeho vlastný typ, tá rasa, ktorá založila árijský kmeň, to vyjadril vo vznešenom, ideálnom Diovom type.

Kto chce, ten môže vo všetkých formách vidieť, ako jemne Grék to, čo žije vo vonkajšej forme, prispôbil vnútorným tvorivým silám. Iba na jednej maličkosti by som chcel ukázať, akí jemní sú grécki umelci vo svojom úsilí vyjadriť veľké náhľady na svet v umeleckej forme. Predstavme si taký ázijský typ, ktorý je uchovaný v postave Herma. Tento typ, hoci zostal stáť pri nižších ľudských silách, pôsobí tak, že sily o ktoré ide, ktoré mu dávajú formu tváre, vládnú takpovediac v nižších oblastiach ľudskej bytosti. Oproti tomu tie sily, ktoré patria typu Gréka samotného, pôsobia vo vyšších oblastiach. To môžete vidieť predovšetkým pri Diovi, vo vznešenej stavbe jeho čela.

Vidíme, že vlastné vedomie Gréka pôsobilo až do sochárskej formy a chápeme, že až potom môžeme porozumieť, čo sa udialo v priebehu vývoja, keď pôsobiace sily sledujeme až k spôsobu, akým umelec vytvoril oči. Nevidíme tu iba citlivé pozorovanie gréckeho umelca, ale i to, ako zvláštnym formovaním svojho diela uskutočnil vo vonkajšej forme to, čo vystavali vnútorné formotvorné sily. Spoznávame, ako sa v jednotlivých postavách gréckeho umenia - v postavách z mytológie - zachytil vznik rás a ako sú v tomto umení, dokonca aj pri takých maličkostiach, ako je oko, svojráznym spôsobom zachytené duchovne pôsobiace sily.